

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

*Присвячується 50-річчю з дня заснування
кафедри духових та ударних інструментів
Інституту мистецтв РДГУ*

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State Humanitarian University
Department of wind and percussion instruments of RSHU**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 13

**Rivne
2021**

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра духових та ударних інструментів РДГУ**

*Присвячується 50-річчю з дня заснування
кафедри духових та ударних інструментів
Інституту мистецтв РДГУ*

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

Збірник наукових праць

Випуск 13

**м. Рівне
2021**

УДК 780.8 : 780.64

I-90

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації *серія KB № 19865-9665 P***Збірник наукових праць видається з 2006 року.***Друкуються за ухвалою Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 3 від 25 березня 2021 р.)***Редакційна колегія:****Цюлюпа С.Д.**, заслужений діяч мистецтв України, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, **голова редакційної колегії;****Палаженко О.П.**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, **відповідальний секретар;****Карняк А.Я.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Львів;**Качмарчик В.П.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Київ;**Рада Славінська**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Пловдив, Болгарія;**Стоян Караїванов**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Пловдив, Болгарія;**Пьотр Лято**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Краків, Польща;**Скороходов В.П.**, доктор культурології, професор, м. Мінськ, Республіка Білорусь;**Леонов В.А.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Ростов-на-Дону, РФ;**Круль П.Ф.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Івано-Франківськ;**Громченко В.В.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Дніпро;**Сверлюк Я.В.**, доктор педагогічних наук, професор, м. Рівне;**Вовк Р.А.**, кандидат мистецтвознавства, професор, м. Київ;**Яковчук Н.Д.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Київ;**Яковчук О.М.**, професор, заслужений діяч мистецтв України, м. Київ;**Кушнірук О.П.**, кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник НАН України, м. Київ;**Гишка І.С.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Львів;**Прокопович Т.Ю.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Рівне;**Овчар О.П.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Харків;**Цюлюпа Н.Л.**, кандидат педагогічних наук, доцент, м. Рівне.**Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя.** Збірник наукових праць. Випуск 13 / Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2021. – 180 с.

ISSN 2522-1590 (Online)

ISSN 2522-1582 (Print)

DOI 10.35619 префікс

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на духових інструментах.

Наукові статті висвітлюють корисну інформацію для викладачів, студентів, магістрантів, аспірантів та докторантів мистецьких закладів вищої освіти і широкого кола шанувальників жанру духової музики.

The collection contains the results of research in the genre of wind music, combines different approaches of researchers to disclose the issues of history performance on wind instruments, creation of brass bands and prospects for their development, as well as teaching the methodic of performance on musical instruments. Submitted problematics and scientific articles contain useful information for teachers, students, undergraduates, graduate students and doctoral students of art universities, as well as for a wide range of fans of the brass music genre.

УДК 780.8 : 780.64

**Збірник індексується в міжнародних науково-метричних базах
Google Scholar та Academic Resource Index Research Bib.***За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори статей.**Погляди авторів можуть не збігатися з позицією редакційної колегії.*

ISSN 2522-1590 (Online)

ISSN 2522-1582 (Print)

DOI 10.35619 префікс

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2021

© Кафедра духових та ударних інструментів РДГУ, 2021

© Видавництво "Волинські обереги", 2021

З М І С Т

Історія та теорія музичного мистецтва

Цюлюпа С.Д. Еволюція діяльності кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ на ниві культури і мистецтва України	7
Вовк Р.А. Месіанство професора Володимира Апатського... ..	15
Леонов В.А. Теория исполнительства на духовых инструментах и терминология	23
Прокопович Т.Ю. «Contra spem spero» Володимира Рунчака: жанрово-стилістичний аспект	26
Скороходов В.П. Знаменитый земляк Владимир Николаевич Апатский	30
Гишка І.С. Труба у визначних творах композиторів XIX – початку XX століть (теситурно-виконавська проблематика)	37
Дондаков Ю.М. В.М. Апатський – вчитель мого життя!	45
Piotr Lato. Trio na klarnet, skrzypce i fortepian op. 53 Karola Rathausa. Refleksje od strony interpretacyjno-wykonawczej w obliczu niedawnego prawykonania utworu	48
Старко В.Г. В.М. Апатський – очільник української фаготової школи.....	53
Мельник О.Ю., Гундер П.М. Кларнетисти Івано-Франківської області: історико-ретроспективна розвідка	58
Трачук Л.Д. Перлина культури Подільського краю	65
Алтухов В.М. Три мистецькі вершини таланту Володимира Апатського	70
Віятник М.Ф., Жеграй Б.Б., Кушнірик М.М. Міжнародний конкурс молодих трубачів та валторністів імені Мирона Старовецького 1999-2018 роки: історичні аспекти становлення і діяльності.....	72
Скаб'як Я.М., Цюлюпа Н.Л. Відділ духових та ударних інструментів Калуського фахового коледжу культури і мистецтв в освітньому просторі Прикарпаття	78
Палаженко О.П., Вознюк І.М. Постать Самусенка Євгенія Федоровича у формуванні саксофонової школи міста Рівного.....	81
Кавунник О.А. Ретроспекція творчості Тимофія Докшицера й Валерія Посвалюка в контексті музикознавчої регіоніки.....	84
Гайдабура О.Д., Гайдабура В.О. Реформація та удосконалення естрадно-інструментального жанру в мистецькому житті України	88
Левчук О.А. Трубачі Хмельниччини в історії духового інструментально-оркестрового виконавства Поділля.....	94
Макаров Є.П. Естрадно-симфонічний оркестр Рівненського обласного академічного українського музично-драматичного театру в історії музичного мистецтва Волинського Полісся	97

Педагогіка та методика духового виконавства

Карп'як А.Я. Парадокси професії: у пошуках стилю (наукова праця під керівництвом народного артиста України, доктора мистецтвознавства, професора Апатського В.М.).....	100
Яковчук О.М. Ансамбль дерев'яних духових інструментів: композиційний ресурс використання фольклору.....	108
Концевич О.Ю. Виконавський універсалізм мистецтва трубоча як сучасна стратегія.....	112
Максименко Д.П. «Скарамуш» для саксофона з оркестром Д. Мійо: Інноваційні риси програмної романтичної сюїти.....	117
Фіськов Г.М. Формування метро-ритмічного чуття у студентів в процесі оркестрового музикування.....	122
Яковчук Н.Д. Жанр сюїти в творчості Олександра Яковчука.....	125
Кашперський В. П. Сучасні проблеми поняття культури звуку виконавців на духових інструментах.....	129
Голобородов Д.Ю. Специфіка підбору музичних інструментів та навчального репертуару для майбутніх мультиінструменталістів.....	131
Жульєва Л.В. В. Успенський. Концертино для тромбона з оркестром.....	135
Жульєв А.П. Система розігрування тромбоніста.....	142
Нижник Ю.В. Порівняльний аналіз постановок мундштука на губах музиканта-тромбоніста.....	147
Димченко С.С. Історія та розвиток методик гри на ударних інструментах.....	150
Крет М.В., Левчук Н.О. Музика як психотерапевтичний засіб впливу на емоційний стан людини.....	154
Терлецький М.М. Оркестрово-ансамблева підготовка духового оркестру як шлях до професійного зростання.....	158
Відомості про авторів.....	164
Презентація сучасних наукових, навчально-методичних та нотних видань духовиками України та зарубіжжя (2010-2021 роки).....	167

5. Кавунник О. А. Валерій Посвалюк [Текст] : творчий портрет // монографія – Ніжин : Міланік, 2008. – 71 с.: фотоіл. – Бібліогр.: с. 66-69. До 95-річчя Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського.
6. Кавунник О. А. Академік Володимир Рожок в контексті музичної регіоніки Чернігово-Сіверщини // Культура і мистецтво Чернігово-Сіверщини: міста, події, постаті /колект.мон., ред.-упоряд. Кузик В.В., Кавунник О.А. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2021, – 256 с. з іл.
7. Марценюк Г. П. Грані таланту : творчі портрети видатних митців України : монографія / – К. : Інформаційно-аналітичне агентство, 2008. – 160 с.: фотоіл.
8. Посвалюк В.Т. Мистецтво гри на трубі в Україні: Монографія – Київ: НУКіМ, 2006.– 400с.: іл. – Бібліогр.: с. 351-364.,
9. Посвалюк . В. Т. Історія виконавства на трубі. Київська школа. Друга половина XIX-XX ст. [Текст] : навч. посібник для вищих навч. закл. культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації /; Кафедра духових та ударних інструментів КНУКіМ. – К. : [б.в.], 2005. – 176 с.: фотоіл.

УДК 78.03:785.11(477)

ORCID. <https://orcid.org/0000-0002-0500-7194>

*Гайдабура О.Д.,
Гайдабура В.О.,
м. Рівне*

РЕФОРМАЦІЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ЕСТРАДНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ЖАНРУ В МИСТЕЦЬКОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглядається проблема становлення і розвитку сучасного джазу на теренах України у творчості колективів естрадно-музичного жанру. Аналізується їх виконавська манера, вміння підбирати репертуар і використовувати музичні твори в подальшій концертній діяльності до знаменних календарних дат в системі музично-виконавської практики.

Ключові слова: назви творчих колективів, прізвища курівників, композиція, мистецтво

Abstract. The article considers the problem of formation of modern jazz in Ukraine in the work of groups of pop-instrumental genre and performance style. Ability to select the repertoire and use musical works with subsequent concert activities to significant calendar dates in the system of musical performance practice.

Key words: name of creative collectives, surnames of leaders, composition, art.

Мета статті – ознайомити шанувальників джазового мистецтва із діяльністю творчих колективів, їх виконавською манерою.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку музичного мистецтва вагоме місце посідає джазове виконавство, що має неабиякий вплив на людину. Професійне навчання джазової музики запроваджено в багатьох освітніх закладах України, зокрема, в Рівненському державному гуманітарному університеті, де навчається талановита молодь, яка шукає нові шляхи реалізації своїх можливостей.

Аналіз досліджень. Розвиток естрадної і джазової музики в Україні загалом та в житті кожної людини зокрема, відіграє важливу роль, адже її популярність невинно зростає. Інформацію щодо значної кількості джаз-оркестрів та ансамблів можна віднайти в засобах масової інформації, ознайомитися з їхньою діяльністю на різноманітних конкурсах, фестивалях, концертах тощо. Дослідженнями з цієї проблематики займалися такі науковці, як Є. Левада [4], А. Матвіїв [6], Л. Пакотило [5], І. Плюта [7] та інші.

Основний матеріал. Відомо, що перші джазові оркестри в Україні функціонували з середини 20-х – початку 30-х років. Так, у 1924 році було створено перший український джазовий ансамбль у Харкові під керівництвом Юлія Мейтуса – студента музично-драматичного інституту та завідувача музичним відділом пролеткульту. Сольний концерт харківського джаз-ансамблю відбувся у 1925 році в місцевому драматичному театрі, причому, оркестранти виконували твори як європейських джазових композиторів, джазові стандарти, так і негритянські твори. Вони копіювали вже існуючі афро-американські джазові зразки та створювали самостійні твори, багато в чому близькі до "пражанру".

Паралельно з афро-американськими різновидами джазу функціонував і "пісенний джаз", яскравим представником якого був "Теа-джаз" Леоніда Утьосова (Одеса). Прем'єра театралізованого концерту "Теа-джазу", створеного Леонідом Утьосовим та Яковом Скомаровським, відбулася

8 березня 1929 року в Ленінграді, де Утьосов на той час працював артистом Ленінградського театру сатири. У 1929 році в Харкові дебютував ще один український "Теа-джаз" під керуванням Бориса Ренського.

Варто зауважити, що паростки вітчизняного джазу 20-х – початку 30-х років піддавались нещадній критиці з боку асоціації пролетарських музикантів в особі "художньої ради", що існувала в кожному обласному центрі колишнього Радянського Союзу. Внаслідок такого жорстокого регламентування творів музикантів чимало джазових колективів були змушені припинити свою діяльність.

Тогочасна мистецька наукова думка трактувала джаз як "буржуазну" зброю ідеологічної боротьби за свідомість радянських людей, аналізуючи цю музику досить поверхово й не вважаючи її новим оригінальним жанром у вітчизняному музичному мистецтві, навіть вимагаючи заборонити виконувати джазові твори.

У 30-х роках по Україні гастролюють всесвітньо відомі джазові колективи: оркестри Хела Уінна (1934р.) і Джека Бартона (1935 р.) з Англії; Боббі Астора (1934 р.) з Німеччини; Антоніна Циглера (1934 р.) та Отто Скупецького (1936-1937 рр.) зі Словаччини; Макке Берга (1936 р.) зі Швеції та Джазової капели з Голландії. Вони сприяють помітному зростанню професійно-виконавського рівня вітчизняних джазових виконавців та їх активних виступів на концертних майданчиках.

У воєнний період джаз поступово відокремлюється від інструментальних форм й асимілюється з масовою піснею та естрадним мистецтвом. Джазові оркестри починають займатися різноманітною концертною діяльністю у складних умовах на передовій фронтів і на лініях оборони, даючи концерти також для трудівників тилу. Серед них слід згадати Л.Утьосова, К.Шульженко, І.Фелічева та інших.

Після вітчизняної війни в джазовій музиці поступово відбувається перехід від пісенних до різнобічних інструментальних форм. Такий поворот сприяв зацікавленості цим видом мистецтва молодих обдарувань і спричинив появу в багатьох містах і селах України великої кількості як професійних, так і самодіяльних колективів, що виконували джаз. Їх репертуар склався як із творів зарубіжних класиків джазу, так і з обробок українських народних пісень у джазовому стилі.

У Києві в 1946 році на базі клубу "Дніпро" було створено джазовий оркестр, який очолив Петро Кеслер. Також у 50-х роках розпочав активну творчу діяльність ще один професійний естрадний колектив, створений композитором і диригентом Євгеном Зубцовим із музикантів самодіяльних оркестрів Будинків культури "Метробуд", клубу МВС і Будинку офіцерів. У 1960 році (з утворенням Укрконцерту) цей оркестр отримав офіційну назву "Дніпро". Головним диригентом тоді був Ігор Петренко, потім його замінив Євген Діргунов, а пізніше – Гіві Гачічеладзе.

Також у цей період починають звучати джазові оркестри під керуванням В.Новикова в Києві та О.Шаповала в Дніпропетровську. Характерним для вітчизняного джазу кінця 40-50-х років стали ансамблеві та сольні форми музикування, відповідно, зменшилася роль біг-бендів. Досить плідно виступають у цей час квартет "Мрія" Юхима Маркова, джазове тріо у складі В.Петруся, П.Бриля, В.Пшеничникова (1947 р., Київ), солісти Юрій Кузнецов (Одеса), Пилип Бриль, Леонід Гольдштейн та інші. Ансамблі та солісти того часу орієнтувалися на кращі афро-американські традиції.

Перший етап (1957-1965 рр.) активізації джазового руху в Україні пов'язаний з проведенням VI Всесвітнього фестивалю молоді й студентів у Москві (1957 р.), на базі якого був організований перший Міжнародний конкурс джазових оркестрів. У даний період у творчості українських джазменів простежуються пошуки оригінального власного стилю у сполученні з джазовою імпровізацією й національним фольклором.

У 1962 році в Києві з'являється перший джаз-клуб, згодом такі клуби виникли в Харкові, Одесі, Донецьку та в інших містах країни при різних організаціях, підприємствах, заводах, що, безумовно, сприяло популяризації джазу й зростанню професійної майстерності музикантів. У середині 60-х років багато джазових виконавців починають створювати власні композиції, забарвлені національним колоритом. Це, був безумовно, великий крок уперед. В українському джазовому мистецтві досить помітним явищем стала презентація п'єси саксофоніста Олександра Шаповалова "Кобзарська дума", де простежувались пошуки індивідуального творчого стилю, що групувався на сполученні джазової імпровізації з національними музичними особливостями.

1962 рік вважається переломним періодом розвитку естрадного жанру на Рівненщині. В м. Рівне малі склади естрадних ансамблів грали в ресторанах міста, а також в кінотеатрах перед початком кіносеансів. Одним із таких ансамблів керував композитор О.Канєвський.

На базі Рівненського музичного училища був створений учнівський джаз-оркестр (повний склад: 4x4x5), його очолив викладач Владлен Прибора.

Учасники джаз-оркестру, учні музичного училища, набуваючи досвіду індивідуальної гри в цьому колективі, почали створювати в місті Рівне та області свої невеликі за складом джаз-бенди, які грали на вечорах відпочинку в клубах.

Одним з перших оркестрів, який грав на танцювальних вечорах, керував А.Владико. Згодом цей оркестр очолив М.Шевчук. Оркестр став одним з найпопулярніших на Рівненщині. Цей колектив мав два напрями своєї діяльності: в зимовий період оркестр грав на вечорах танців, а в літній період вів концертну діяльність. Концертна програма мала назву "Привіт з Ровно".

В цей період рівненський композитор Л.Жевченко створив інструментальний квартет: Л.Жевченко – акордеон, Д.Панасюк – кларнет, Г.Маков – гітара, О.Кожухов – контрабас (міський будинок культури). Рівненська філармонія того періоду була представлена професійним джаз-ансамблем "Парни с нашей улицы" під керівництвом А.Гершбурга.

У Новоздолбунові ентузіасти джазової музики при автоколоні організували джаз-оркестр "Сигнал" (керівник О.Іванов).

У 1969 році почав свою творчу діяльність джаз-оркестр Рівненського міського будинку культури (керівник Л.Жевченко).

У 1973 році при клубі Рівненського льонокомбінату був створений джаз-оркестр (керівник Т.Язуфович).

У 1974 році на кафедрі духових та ударних інструментів Рівненського факультету Київського інституту культури, а згодом Інституту мистецтв РДГУ (1999 р.) був організований джаз-оркестр (керівник О.Гайдабура), який і по сьогоднішній день є одним з найкращих оркестрів західного регіону України (лауреат міжнародних та всеукраїнських фестивалів та конкурсів 1998, 2000, 2001, 2002 рр.).

*Джаз-оркестр кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.
Диригент Олександр Гайдабура. 2020 рік*

У 1979 році при міському Будинку культури Володимир Шварцапель організував професійний джаз-оркестр "Панорама", володар Гран-прі на Всесоюзному конкурсі сучасної музики в 1981 році, м. Солігорськ, Білорусія. В цьому оркестрі працювали викладачі нашої кафедри Євгеній Самусенко, Леонід Редько, студенти кафедри Степан Цюлюпа, Віктор Лук'янчук, Іван Лазар.

1999 – рік створення джаз-оркестру рівненського палацу дітей та молоді (керівник М.Баланчик).

На кінець 60-х і 70-х років припадає неофіційна заборона державними структурами вітчизняного джазового мистецтва, проте даний період характеризується зміцненням відповідного жанрового середовища, що було необхідним для активної появи та успішного розвитку українського джазу. Поступово формується фестивальна й концертна структура. Однак, у більшості заходів домінують виступи джазової еліти й не пропагується творчість провінційних ентузіастів-джазменів. Фестивалі носили поодинокий характер, основними центрами й надалі залишались Дніпропетровськ, Донецьк, Київ, Кривий Ріг, Одеса. Варто зауважити, що висвітлення фестивальних подій засобами масової інформації було в той час досить стриманим, не існувало також української фонотеки цього жанру ані на республіканському, ані на місцевому телебаченні. Серед лідерів-джазменів даного періоду слід назвати В.Симоненка (Київ), В.Колесника (Донецьк), І.Хому (Львів), О.Шаповала (Дніпропетровськ), Ю.Маркова, Л.Гольдштейна (Київ), О. Несторова тощо. Доцільно також зазначити, що склад оркестрів та ансамблів не був стабільним, тому репертуар і стиль виконавства мали стихійну спрямованість [4, 15-18].

У другій половині 80-х років в Україні формується система професійної джазової освіти: відкриваються естрадні відділення у вищих мистецьких навчальних закладах і музичних школах Києва, виникає мережа джазових клубів, що займаються просвітницькою, організаційною діяльністю, надаючи джазовим колективам можливість постійно виступати; починає функціонувати система аудіовізуальних записів і продукування вітчизняної джазової музики; розширюється український фонд грамзаписів, науково-публіцистичної та наукової літератури; поновлюється джазовий істеблішмент за рахунок молодих музикантів-професіоналів, серед яких О.Гебель, Ю.Зоря, Ф.Титаренко (Кривий Ріг), М.Голошапов, В.Зозуля (Одеса); В.Абашидзе (Донецьк).

Третій етап джазового руху в Україні припадає на кінець 80-х – початок 90-х років і започатковує джазовий "ренесанс" в українській популярній естрадній музиці. Даний період у творчості українських музикантів помічений поєднанням джазу, основу якого становить афро-американський фольклор, з архаїчним різновидом української народної творчості – ритуально-обрядовими піснями. Зразки синтезу джазового та національного музичного мислення в популярній естрадній музиці існували й у 70-х роках (твори І.Поклада, О.Білаша, В.Івасюка та інших). Однак, на початку 90-х років переосмислення джазової стилістики на національному ґрунті стало визначальним (групи "Нічлава Блюз", "Анна-Марія", твори Г.Гаврилець, І.Корнілевича, пізніше – гурт "Чорні черешні", тріо "Древо", соліст Р.Гриньків) [4, 11-13].

Прогресивному розвитку вітчизняного джазу наприкінці 80-х – початку 90-х років сприяло проведення джазових фестивалів, серед яких "Обрії джазу" (Кривий Ріг), "Міні-Джаз-Фест" (Вінниця), "Фестиваль джазової музики" (Донецьк), "Голосієве", "Метаморфози джазу" (Київ) тощо, а також участь українських джазменів у міжнародних і всеукраїнських джазових фестивалях, Днях джазової музики та висвітлення джазових подій вітчизняними мас-медіа (сучасні радіо- та телепередачі: "Тема з варіаціями" – О.Коган, "35 хвилин джазу" – Л.Гольдштейн, "Джаз до 23-ї" та інші).

Характерним для 80-90-х років явищем є поява та активне функціонування поряд з інструментальним і вокальним джазу, яскравими представниками якого є гурти: "Джаз-хорал" (Кривий Ріг), "Джаз-Експромт", "Мен Саунд" (Київ), частково – "Чорні черешні" (Рівне), солісти Наталя Гура (Київ), Лілія Остапенко (Кривий Ріг), Ольга Войченко (Донецьк) та інші.

З другої половини 90-х років починається четвертий період розвитку джазового мистецтва в Україні, який триває й до нашого часу. Відбувається активне продукування вітчизняними студіями звукозапису аудіовізуальної продукції професійних джазових колективів та окремих виконавців.

Серед лідерів сучасного українського джазу варто згадати гурт "Фест" (Вінниця) та їх магнітоальбом "У колі друзів" (1998 р.), "Ег.І. Orchestra" – магнітоальбом "Габріеліус" (1999 р.) дитячий біг-бенд під керівництвом О.Гегеля, а нині – В.Басюка (Кривий Ріг), тріо Е.Ізмайлова (Крим) – магнітоальбом "Мінарет" (1999 р.), квартет В.Шабалтаса (Харків) з магніто- альбомом "Я люблю Бразилію" (1999 р.), гурт "Схід-side" з альбомом "Голос з небес" (2000 р.), квартет С.Мороза – магнітоальбом "Крок за кроком" (1999 р.), гурт "Аби МС" з однойменним альбомом (2000 р.), гурт "Святошинський Хрест" (2001 р.), а також гурт "Біокорд" з проектом "Вищі небеса" (1994 р.), "Рутенія" з магнітоальбомом "Провінційний джаз" (1998 р.) та інші [4, 40-42].

Із сольних проектів вирізняються довершеністю композиції у виконанні Д.Найдича з магнітоальбомом (1996 р.), С.Овсянникова – магніто- альбом "Вітер Нагуаля" (1999р.), П.Пашкова з магнітоальбомом "Український проект" (1998 р.); з дуетів – Ел Ді Меола та Р.Гриньків у спільному проекті "Зимова ніч" (1999 р.), подружжя Кримових з альбомом "Там, де нас нема"(1997 р.), дует О.Войченко та С.Капелюшка – "Ніжність" (1999 р.) [4, 19-20]. З представників вокального джазу варто відмітити гурт "Джаз-хорал" під керівництвом О.Гегеля (Кривий Ріг), гурт "Джаз-Експромт" під

керуванням О.Лисоконя (Київ), "Men Sound" під керуванням В.Міхновецького (Київ), "Чорні черешні" на чолі з Ю.Поліщуком (Рівне) та джаз-хор під керівництвом О.Сметани (Рівне).

Ця нова хвиля піднесення джазового руху в Україні окреслює шляхи перетворення набутих досягнень українського джазового мистецтва у вітчизняну джазову школу.

"Джаз-експромт"

Перший склад вокального джазового ансамблю (октету) мішаного складу "Джаз-Експромт" був зібраний Володимиром Міхновецьким у 1991 році зі студентів Київської консерваторії. У січні 1993 року відбулося відродження "Джаз-Експромту", до складу якого приєдналися Марина Керусенко та Світлана Величенко. А провідною солісткою новоствореного гурту стала Наталія Гура, котра саме в "Джаз-Експромті" знайшла своє покликання (до цього вона співала в хоровій капелі "Думка", на офіційній естраді, а українському слухачеві відома як чудова виконавиця фолк-рокових опусів Кирила Стеценка). Крім традиційних джазових стандартів у репертуарі "Джаз-Експромту" є обробки українських народних пісень та нові аранжування шлягерів радянських часів.

Основний стильовий напрям ансамблю був визначений у 1993 році, коли до "Джаз-Експромту" приєднався композитор і аранжувальник Олександр Лисоконь – концертмейстер Національної опери, викладач Київської державної консерваторії, заслужений артист України. У той час до репертуару колективу, що здебільшого складався з творів традиційної джазової музики та християнських псалмів, увійшли нові аранжування українських народних пісень, пісень групи "Бітлз" та авторські твори.

Октет записав у 1993 році в рамках американського проекту "Jesus Film Project" подвійний альбом сучасних християнських псалмів українською мовою "Хвала і покоління".

У 1994 році у рамках фестивалю "Нові зірки старого року" (м. Київ) ансамбль був визнаний найкращим вокальним колективом України. В цьому ж році гурт стає переможцем національного радіо хіт – парадю "12-2".

У грудні 1994 року В.Міхновецький створив новий джазовий вокальний проект "Man Sound". "Джаз-Експромт" з того часу майже повністю змінив склад (залишилися тільки М.Керусенко та О.Лисоконь).

Гурт "Джаз-Експромт" в якості почесного гостя виступав на багатьох міжнародних фестивалях: "Слов'янський базар" (Вітебськ, 1993 р., 1996 р., 1998 р.); джазових фестивалях "Джазова провінція" (Вільнюс, 1997 р.); "Обрій джазу" (Кривий Ріг, 1995 р.); "Джаз у Сочі" (1996 р.); фестивалі Середземномор'я "Бархатний сезон" (Миколаїв-Одеса-Єрусалим-Хайфа-Київ, 1995-96 рр.). У 1999 році уже як секстет у новому складі гурт "Джаз-Експромт" став лауреатом конкурсу вокальних ансамблів у Тампере (Фінляндія).

У 1997 році вийшов магнітоальбом та компакт-диск гурту з однойменною назвою "Джаз-Експромт" а саррелла.

У 1999 році до складу "Джаз-Експромту" приєдналась криворізька вокалістка Лілія Остапенко. З цього часу починається нова хвиля популярності вокального джазового секстету, який на даний час складають: Лілія Остапенко – сопрано соло, Олена Орлова – сопрано, Марина Керусенко – альт, Олег Керусенко – тенор, Юрій Зоря – баритон, Владислав Рубель – баритон, Рубен Толмачов – бас.

Перші паростки рок-музики з'явилися в Україні після проведення у 1957 році VI Всесвітнього фестивалю молоді та студентів (Москва). До цього часу рок-музика звучала, в основному, в аматорських групах, що копіювали ранні форми рок-музики: ритм-енд-блюз, біт-музику, рок-н-рол і твори західних рок-груп (зокрема, "Бітлз").

Отже, перший етап формування вітчизняної рок-музики охоплює 1957-1960 роки й характеризується поширенням стандартного рок-н-ролу в різних його танцювальних модифікаціях. Спочатку в рок-музиці панував стиль рок-н-рол класичного зразка, пізніше – традиційна рок-музика, яку представляли групи "Березень" (1964 р.), "Once" (1965 р.), "Друге дихання" (1966 р.), "Червоні дияволята" (1967 р.), "Садко" (1966 р.), "Оріон" (1967 р.).

Перші прояви біг-біту в Україні починаються з відкриття в Києві молодіжного клубу "МК-62" (1962 р.) у приміщенні кафе "Мрія", що по вулиці М.Леонтовича. На той час це був своєрідний клуб за інтересами, що гуртував поетів, бардів, скульпторів, художників, кіно та фотолюбителів; там розміщувався джаз-клуб, а з 1965 року – й секція біг-біту на чолі з Григорієм Махно.

У березні 1967 року в Києві було проведено перший міський конкурс біг-біту, в якому взяли участь 12 колективів. Однією з умов конкурсу було виконання кількох пісень українською та англійською мовами як "стандартів", а також власних творів. Лауреатами конкурсу стали групи "Once" та "Садко". Цей конкурс мав великий резонанс у молодіжному середовищі та сприяв творчій конкуренції груп. У жовтні-листопаді 1967 року відбувся другий київський конкурс рок-команд, яких

уже налічувалось більше 20-ти. Така подія засвідчила потужний біг-бітовий рух, широкий жанровий діапазон київських аматорів, використання автентики, українського мелосу, також висококласне копіювання закордонних груп, таких як "Бітлз", "Холліз", "Кінкс" (зокрема, групою "Once") тощо. Кожний колектив мав у репертуарі й власні твори, що виконувалися рідною мовою.

Проте піком київського рок-н-ролу став третій (вже Всесоюзний) конкурс біг-біту, що відбувся в березні 1968 року. Важливим є той факт, що на конкурсі було представлено україномовний репертуар і перші зразки вітчизняного симфо-року (квінтет Петра Полухіна). Сюди було запрошено ризьку групу "Еоліка", яка посіла 1 місце, а також гурти з Харкова, Львова.

У 1968 році в Києві виник перший клуб шанувальників популярної музики, який налічував понад 200 членів на чолі з Г.Махно. Клуб влаштовував платні лекторії з біг-біту, перші "живі" дискотеки в Києві, музичні вечори-зустрічі з рок-групами. Крім того, він займався організацією концертних майданчиків для київських рок-гуртів, репетиційних залів. Найхарактернішою тенденцією цього етапу розвитку рок-музики залишалася орієнтація на композиції західних хард-рокових колективів.

Рок-формація "Chant Moulin" (м. Рівне) була створена шанувальниками рок-музики Ю. Шнайдером та А. Ляшуком в 1991 році. Спочатку два виконавці: Юрій – гітара та Андрій – флейта, створювали свої власні композиції, спираючись на фольклорний матеріал Рівненського Полісся. Йшов час творчих пошуків, і з дуєту гурт перетворився в справжню творчу групу музикантів, які гастролювали з концертними програмами. У 2000 році до складу гурту були запрошені В.Луговський – ударні, В.Гайдабура – клавішні, О.Конотопчик – гітара, Ю.Садовий – бас-гітара, Н. Волощук – бандура. Був зроблений цікавий спільний проект "Chant Moulin" разом з джаз-оркестром кафедри духових та ударних інструментів ІМ РДГУ (диригент О.Гайдабура), де було поєднано рок-музику з джазом. В цей час був знятий музичний фільм "Синя папороть", а також записаний ексклюзивний компакт-диск з цією ж назвою. [Дослідження автора].

Перспективи розвитку естрадного жанру як явища культури пов'язані з його здібністю бути музичним еквівалентом сучасного життя, активно активно взаємодіяти з іншими музичними жанрами, періодично повертаючись до блюзових витоків своїх засобів виразності. У цьому багатовекторному мистецькому світі естрадний жанр знайшов своє особливе місце в Україні, вбираючи в себе національну культуру і національні особливості.

Література

1. Баташов А. Советский джаз. – М.: Музыка, 1972. – 163 с.
2. Гайдабура О. История развития советского джаза. – Ровно: КДИК, 1975.- 10 с.
3. Панасье Ю. История подлинного джаза. – М.: Ленинградское отделение, 1988. – 126 с.
4. Левада Є. Цей ностальгійний джаз / Левада Є.// Рівне: Бульвар. 1993.- Липень.
5. Пакотило Л. Джаз-сейшн в інституті / Л. Пакотило // Сім днів.- 1994.- 27 грудня.
6. Матвіїв А. Олександр Гайдабура: "Джаз – музика стильна, смачна і професійна"/ А. Матвіїв // Високий замок.- Львов.- 2001.- 21 грудня.
7. Плюта І. Джазові імпровізації про нашу культуру/І. Плюта // Рівне вечірне, 2003,- 14 березня
8. Сапожник О. Популярна естрадна музика в Україні: Історичний екскурс. К.: Мистецтво та освіта, 2003. – № 2,3,4.; 2004 – № 1. – 10 с.
9. Дацков А. Творчих щедрот оберіг. – Рівне: Волинські обереги, 2007, с.176-180.
10. Гайдабура О., Столярчук Б. Ритми рівненського джазу. – Рівне, 2009,- 4 – 167 с.
11. Гайдабура О. Особисті дослідження 1974 – 2001 рр. – Рівне.

Наукове видання

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

Збірник наукових праць

ВИПУСК 13

Редактор-упорядник
Степан Цюлюпа

Верстка
Віталій Власюк